

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:

Egész évre 8 frt — kr.
Negyedévre 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre 10 frt — kr.
Negyedévre 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre 12 frt — kr.
Negyedévre 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáca u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, szeptember 1.

Tanév megnyitására.

Szakfolyóiratokban tanárok, tehát szakferfiak tollából olvastunk cikkeket, amelyek nem kevesebbet követeltek, mint hogy az évvégi osztályozást egyszerűen el kell törölni. Indokolás: mert az élet tanúsága szerint az a bizonyítvány rendesen nem adja az ifjak életrevalóságának hü képét, tehát csak olyan külső cifraság, amelyet nagy kár megtartani.

Kedvünk volna ezt az okoskodást a tanároknak alkalmazni ilyesformán: Az élet tanúsága szerint nem minden, oklevéllel képesített tanár tud kellő eredménnyel működni, sőt többen közülök mindenütt inkább megállanak helyüket mint a katedrán. A tanári oklevél tehát nem adván hü képet az egyénről, el kell törölni. Ha első okoskodás megáll, megáll a miénk is.

Sőt tovább megyünk. Mikor az osztályozás ellen érvelnek, a bizonyítás mindig csak olyan általános frázisokkal történik. Mi pedig egyenesen megkérdeünk akárkit, mondja meg, milyen tárgyakat kedvelt leginkább diákkorában? A felelet ugyanegy lesz mindenütt: a melyeket szeretetreméltó, megnyerő modoru tanártól tanult. Nézzük meg bizonyítványait: ezekből a tantárgyakból van legjobb jegye. Lessük meg szabad perceiben: most is örömmel foglalkozik velök. Beszélgessünk vele deákveiről: kedves tantárgyait fogja

dicsérni s azokat a tanárokat, kik ezeket a tárgyakat vele megkedveltették.

Tény, hogy a gyermek már bizonyos hajlamokkal lép az iskolába, a melyek lelkét jobban ragadják egyik vagy másik irányba. De az is tény, hogy soha senki semmiféle különös ellenszenvvel át nem lépte az I. osztály küszöbét. Hiszen még csak fogalma sincs arról, mit fog hallani odabent, tárgya sincs ellenszenvének; csak a kíváncsiság, legfeljebb egy kis honvágy tölti el bensejét.

Honnan van tehát mégis, hogy oly gyakran hallunk egy-egy ökölnyi realistát vagy gimnázistát egész világfájdalmas lemondással felkiáltani: én gyülölöm a német nyelvet! én ki nem állhatom a számtant! bárcsak sohasem lett volna latin nyelvtan!? Hiszen a tanár talán fülig uszik a tudományban, talán kedvelt tagja a társadalomnak és mégis tanítványaival semmire sem megy, azok ki nem állhatják sem őt, sem tárgyát, rosszul tanulnak nála, szóval a tanításnak nem egyszer káros, demoralizáló hatása van.

Ennek csak egy oka van: az illető tanár nem tud bánni a gyermekkel.

Nem a jó akarat hiányzik nála. A mint látatlanban mindenkiről csak jól kell föltenni, a tanárról is mindig azt valljuk, hogy csak tanítványai javát akarhatja. Hanem egyesek furcsán akarják ezt a jót. Azt kívánja elérni, hogy a gyermek az ő tárgyukat tanulja legjobban s erre legalkalmasabb eszköznek tartják, ha minél nagyobb tekintéllyel lépnek föl. Már a

magyarázat olyan fortissimo megy, hogy a tanterem csak úgy harsog bele. Jön aztán egy hatalmas házi feladat, a mit szigorú büntetés terhe alatt el kell végezni másnapra. Végül pedig a kikérdezés alatt nem azt kutatja az erélyes tanár ur, mit tud a gyermek, hanem mit nem tud, ebbe belekapaszkodik, összeszidja a remegve előtte állót keményen, ezzel sikerül teljesen belezavarnia, úgy hogy teljes diadallal írhatja be a szekundát. Bucsuzóul leszamarazza a deliquenst emberül, előre kecsegteti az évvégi bukással, a miből »hat ökör sem huzza ki« s azzal a nyugodt öntudattal hagyja el az osztályt, hogy fenntartotta a tekintélyt és előbbre vitte a tudományok terjedését.

Nem légből kapott dolgokat beszélünk. Sajnos, nem ritkán így van az életben is.

Csoda-e aztán, ha a benső családi életben gyöngéd bánásmódhoz szokott ifjú tökéletesen elkedvetlenedik, a kissé önfejtőbbnek pedig egész dacza és makacssága felébred? Csoda-e, ha az így elkerített diák a tanár iránt táplált érzelmeit átviszi a tantárgyra s azt vagy éppen nem, vagy csak kedvetlenül tanulja?

Tessék végignézni az értesítőket. Az ugynevezett »erélyes« tanároknál buknek a legelőbbben. És itt már nem mindig a tanár által felállított magasabb mértékben rejlik az ok; megérdemelték legelőbbben azt a rossz jegyet, mert bizony nem igen tanultak volna, mikor a tanár maga vette el minden kedvüket?

Fájdalommal látjuk, hogy újabb idő-

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Nyelvünkről.

Írta: Oó Dezső

A legszebb nyelvek egyike a magyar nyelv és oly rosszul esik hallanunk, mikor egyik, vagy másik nyelvet szép, vagy jó hangzásáért a magyar rovására dicsérik. Ezek bizonyára nem ismerik a magyar nyelv alaktanának rendkívül finom logikai alakulását és nem gondolnak a bizonyára nem csekély jelentőségű irodalmunkra, a csekély 8—10 millió olvasóval szemben.

Szokták mondani, hogy igen sok a magyarban az »e« hangzó, pedig egygyel sincs több, mint a mennyire szükség van. A szép hangzás kedvéért melyik nyelvben van meg a hangzóvonzat törvénye, a mely szerint magas hangú szók csak magas, mély hangú szót, csak mély hangú ragot, vagy képzőt vesznek fel, azért a képzőknek és ragoknak két-két alakjuk van, u. m. egy magas és egy mély hangú. A magyar nyelvben nincsenek oly mássalhangzó- és magánhangzó csoportosulások mint az idegen nyelvekben és sokszor majd kitörök a nyelvünk, mikor pl. egy tót szót akarunk kiolvasni. A

mi nyelvünk a szók alakjaul eredetileg olyan hangcsoportokat választott, melyek az eredeti jelentéssel olyan forma egybehangzásban voltak, mint a jó dallam a dalolt költeménynyel. Még ma is észrevehetjük, hogy nyelvünkben a szeretett, gyöngédség, öröm, könnyűség, közelség stb. kifejezői általában magashangu, ellenben a harag, durvaság, bánat, suly, távolság kifejezői általában mély hangú szók.

Minden nyelv fejlődik, a fejlődött, a múlt nyelveket rendszerbe, törvényekbe foglalják; egységes, erős mederbe szorítják további fejlődésükben. A szabályokat az élő nyelvből vonják le, mi a jövőre az irányt mutatja. Ez a szabatos haladás adja meg nemzeti sajátosságát, jellegét a nyelvnek.

Sajnos, hogy egységes rendszert a törvényekben, a nyelvtani szabályokban a mai nyelvtanok nem tanítanak, valamint a nyelv természetes fejlődésébe hibás irányok csusznak be.

Sajnos továbbá, hogy annyi népszerűen terjesztett tudomány ágak közül éppen ez a nyelvtudomány a legelhanyagoltabb. A magyar nyelv géniusának hódolva, néhány nyelvi sajátosságot felhozva, rámutatok, hogy mennyi hiba csuszott be különösen a szóképzésbe.

A szók képzése kétféle módon történik: szóösszetétel és képzők által.

Ezek legelőbbnyire azért hibásak, mert készítőik nem igen ügyeltek nyelvünknek idevonnakozó szabályaira, oly idegen nyelvek példáit utánozzák, melyekben egészen másként alakulnak a szóösszetételek.

I. Összetételeikben hibásak, ha az előtag harmadik személyű igitörzs pl. dugarus = csempész, eskor = nyavalyatörös; forrpont = forrás pontja; halleső = halló cső; hallérezék = halló érzék; horderő = fontosság; küzdter = küzdőtér; jármű = szekér stb.; löpor = puska-por; nézpont = néző pont; nyughely = nyugvó, pihenő hely; nyugpont = nyugvó v. nyugvás pontja; óvszer = óvószert; raktár = rakodó; szünóra = szünet; záróra = záró óra; válpont = elválasztó pont; válfaj = új, v. mellékfaj; védbeszéd = védőbeszéd; védpaizs = védőpaizs; vonzerő = vonzó erő.

Hibás, ha az előtag megcsontított igitörzs pl. dörzsfék = dörzsölőfék; feszerő = fesztő erő; gyógyszer = orvosság; indok = indító ok; menház = menedékház; tanfolyam = tanulás v. tanítás időszaka; tévhit = balhit; tévut = vakut v. megtévesztő ut. Hibásak még a következő fordítások: Városliget = Városi liget; palaczkbor = palaczkozott bor; előérzet = sejtelem; előítélet = balvélemény; utczagyerek = utcái v. kóborló gyerek; kibeszéd = men-

SZÜLŐK
figyelmébe!

Az iskolaév kezdetére
gyermekeknek
GZIPÓK, KALAPOK, INGEK, GALLÉROK
és kézelők, zsebkendők, harisnyák
A legjobb és megbízhatóbb minőségben, ugyszintén
utazókofferek és esőernyők.

ARANYI és ROTH-nál
Nagyvárad, Zöldfa-utca Áruház 26. sz.

ben a baj még növekszik más oldalról. A tanári pálya nyomoruságos fizetésével megszűnt az értelmiségre vonzerőt gyakorolni. Apad a tanárjelöltek száma s azoknak egy része nem a leggyöngédebb családi körülmények közt nőtt fel. Már pedig képzettséget meg lehet szerezni akárhol; de nemes gondolkodást, tapintatos, gyöngéd bánásmódot -- a melyre pedig nagy szüksége van a jövő nemzedék vezetőjének -- a szülői házból kell hozni. Középosztályunk, a hol még érintetlen szentségében áll a családi élet, elfordult a tanári pályától. Másunnan törnek föl oda elemek, a kikből lehetnek a tudományok raktárai, de jó tanárok, jó nevelők alig.

Nagyon sok szolgálatot tettek már a tanárok a hazának s még többet várunk tőlük a jövőben. Az első előtt mi emelünk kalapot legelőször, a másodikhoz mi fűzzük a legszebb reményeket. Nehogy azt olvassa ki tehát sorainkból valaki, mintha az egész magyar tanárság ellen tennénk legkisebb kifogást. Bizunk a magyarok Istenében, hogy a mily magasan megtartotta ezt a testületet eddig, oly magasan fog az állani ezentúl is. Mindez azonban nem tartóztat vissza attól, hogy szavunkat föl ne emeljük olyan jelenségek látára, melyek egy diszes testület fényes működésén foltot ejtenek. Egyes, szörványos jelenségekről van szó; még most könnyű lesz a baj ellen védekezni.

Orvosság csak egy van: javítsuk meg a tanárok fizetését, vonjuk oda ismét a középosztály fiatalágát, akkor aztán meg lehet válogatni, ki való tanárnak, ki nem. Akkor sikeresebb lesz a tanítás is, mert nem lesznek, csak csupa nemes gondolkozásu, erélyt gyöngédséggel párosítani tudó jó tanárok, a melyenkről ma olyan kedvesen tudnak megemlékezni apáink.

R—r.

Pápai áldás a katolikus körök szövetségének.

A kath. körök szövetségének aug. 24-én tartott alakuló gyűlése, mint annak idejében

lapunkban megírtuk, táviratilag üdvözölte a pápa Ő Szentségét. Ezen üdvözlésre XIII. Leó pápa *Rampolla* államtitkár útján a következő kegyelmes választ küldötte:

A Szentatya Magyarország katolikus köreinek szíve mélyéből adja apostoli áldását, hogy ősi hitök megkezdett védelmének teljesítésében kitartsanak.

Rampolla,

bibornok, államtitkár.

Az apostoli áldás, melyben a kath. körök szövetsége részesült, bizonyára hathatósan elő fogja mozdítani az új szövetség sikeres működését.

Az új spanyol nagykövet kihallgatásán. Ő Felsége tegnapelőtt ünnepélyes kihallgatáson fogadta *Don José Gulliercz de Aguerát*, a spanyol régens királyné Ő Felsége ujonnan kinevezett rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét. Ő Felsége a kihallgatás alatt vette át az ujonnan megbízott nagykövet igazoló okmányait. Az ünnepélyes kihallgatás hosszabb ideig tartott.

Nagyvárad közügyei.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnapi délután tartotta rendes bavi ülését.

Jelen voltak: Dr. Bulyovszky József elnök, Dús László, Sipos Orbán, Papp Miklós, Gyurkovits Kornél, dr. Hoványi Géza, Némethy Károly, Rádl Ödön, dr. Grósz Albert, Huzella Gyula, Mezey Mihály, Miheli Adolf, dr. Vári-Szabó Béla és Lukács Ödön mint jegyző.

A polgármester jelentése.

Első sorban előterjesztették a polgármester jelentését a közigazgatás augusztus havi állapotáról.

A főbb adatok a következők:

A közegészségügyi állapot népmozgalom tekintetében jobbnak mondható, mert a születések száma jóval fölülmulta a halálos eseteket. Ellenben a hevenyfertőző kórok közül különösen a vörheny betegülések száma növekedett; míg júliusban összesen 11 betegülés volt, addig augusztusban 28 eset fordult elő.

A betegülések ily mérvű szaporodása miatt a közegészségügyi bizottság augusztus 29-ére

összehívott, mely alkalommal a betegség terjedésének megállítására céljából kimondatott, hogy az elemi iskolákban a tanév megnyitása szeptember 19-ére halasztassék el. A hasi hagymáz betegülések szintén emelkedtek s 13 esetben fordultak elő 1 halálalással. A hasi hagymáz betegülések terjedése, a tisztí főorvos véleménye szerint a tartós forró és száraz időjárásnak tudható be.

Augusztus hónapban élve született 94 gyermek, 48 fiu, 46 leány.

Elhalt összesen 85 egyén, köztük 25 idegen; 39 férfi, 46 nő. A szaporodás 34.

Elhaltak: Újvároson 21, Olasziban 18, Váralja-Velenczén 23, a kórházakban 23.

Öt éven alóli gyermek összesen 42 halt el. Szegény beteg 365 gyógykezeltetett a város számlájára.

Az állategészségügy kifogástalan volt.

A közbiztonsági állapot kielégítő volt. Nagyobb bűneset nem fordult elő, de sok lopás lett bejelentve.

Lopás 47, súlyos testi sértés 3, könnyű testi sértés 6, csalás 2, magánlak sértés 2, sikasztás 7, hatóság elleni erőszak 2 fordult elő.

Letartóztatva volt 66 egyén, ezek közül a bírósághoz átkisérteztett 19, eltolonczoltatott 47. Kihágási följelentés 153 esetben tétetett.

Megemlíti a jelentés azt a nagy tüzet, amely *Kelliner* Dávid házát elhamvasztotta.

Az adók befizetésének eredménye elég jó volt, de mégsem kedvező.

Augusztus hónapban 18 új iparüzletre adatott igazolvány, megszűnt 9 iparüzlet.

A jelentést, a szakelőadók nemleges jelentéseivel együtt tudomásul vették.

Papp Miklós kir. pénzügyigazgató jelentése szerint az egyenes adó tartozás, a hátralékkal együtt 445,736 frt. Július hónapban befizettek 27,349 frt egyenes adó, 125 frt 70 kr. hadmentességi adó. Személyzetiek: Zajka János fogalmazó meghalt, Tomka József segédtitkárt hasonló minőségben a budapest-vidéki pénzügyigazgatósághoz helyezték át.

Tudomásul vették.

A kereskedelmi miniszter a város kérelmét, hogy a köveztvám és a vasuton hozott áruk után fizetendő köveztvám szedését újabb 12 évre engedélyezze, visszaküldötte, mert a közigazgatási előadónak nem lett csatolva a nyilatkozata arra nézve, hogy milyen hatása lenne az engedély megadásának a közigazdaságra. A szükséges nyilatkozatnak becsatolása végett a leiratról értesítik *Huzella* Gyula közigazgatási előadót.

Az anyakönyvi hivatal terhei.

A közigazgatási bizottság felterjesztéssel élt, hogy a miniszter a nagyvárad anyakönyvi

tegetődzés; tejtestvér = egy tejet szopott vki; pénzember = pénzes ember; Sal Ferencz utca = Sal Ferencz utcája, mert a régi iratok szerint: Mátyás kútja, Hadak útja, ikóháza, Pálfalva iratlik; József-ter = József tere; Bémer-ter = Bémer tere.

Hibásak még a következő megcsontítás által alkotottak: dicsfény = dicsőség fénye; tantestület = tanítók testülete; körorvos = egy környék orvosa, v. jegyzője; lakrés = lakás része; lakosztály = külön, v. saját lakás; olajkorsó = olajos korsó; világirodalom = egyetemes irodalom; világiállás = közkiállás; világpolgár = sehonnai; vasfürdő = vasas fürdő; ürlap = üres lap; előírás = szabály; előszeretet = szeretet; tulsuly = suly fölőslég; tulerő = hatalmasabb erő; távgyaloglás = távlovaglás, távuszás, távugrás helyett = versenyyalaglás, versenylvaglás, versenyuszás, hosszú ugrás.

Hibásak azon melléknevek, melyek »tul«-al vannak összetéve pl. tulboldog = szerföltött, v. tulságosan boldog; tulérzékeny = nagyon érzékeny; tulmerész = vakmerő; tulnépes = kelletnél népesebb; tulvastag = rendkívül vastag.

Teljesen rosszak: vizbő, e. h. bő vizű; vizszük, e. h. vizben szükölködő; vizgazdag, e. h. sok a vize; vérszegény, e. h. rossz, v. szegény vérű; vízmentes, e. h. vízálló, v. ment a víztől; bájdus, e. h. bájos; jellemdus, e. h. jellemes; szellemdus, e. h. szellemes; érdemdus, e. h. érdemes, v. sok, v. nagy érdemű; vérdus,

e. h. vérmes; örömteli, e. h. örömmel telt; élettéljes, e. h. csupa élet; élethű, e. h. hű, v. megszólalásig hű; korhű, e. h. kora szerinti; hithű = hitéhez ragaszkodó; életképes = életre való; munkaképes = munkabíró; életképtelen = élehetetlen, gyámoltalan; szolgálatkész = szives, előzékeny.

Hibafordítások: hasbeszélő = hasból beszélő; rövidlátó = közellátó; kenyérrigó = irig; szófukar = szükszavu; örömtias = örömtől ittas, ujjongó; mellbeteg = mellbajos; elmebeteg = elmebajos, félkegyelmű; ügybuzgó = buzgó, lelkes, némely ügyért lelkesedő; ellenlábás = lábellenes.

Az igék körében már kevesebb a hibás összetételű pl. beállit = megszüntetett, abba-hagy; behoz = helyreüt, kipótol; előír = kiszab, rendel stb.; kimarad = elmarad, be nem következik; kiürít = elhagy, kivonul, kiköltözik (ausräumen-); kibeszél = mentegetődzik; megokol = urát, okát adja valaminek; tulél = tovább él; tulhajt = tuloz; tulterhel = megterhel, erőltet, megerőltet, agyonterhel; tulszárnyal = meg- v. legyőz, elibe vág; gondvisel = gondot visel; kárpótol = kártalanít, megtéríti a kárt; pártfogol pártját fogja; képvisel = képviselője valakinek.

II. Képzőkkel alkotott neveink közül hibásak az oly főnevek melyek csontkítással készültek, pl. árny = árnyék; dag = daganat; dics = dicsőség; heg = hegedés; lég = levegő; magány = magánosság; moz = mozgás; nyugta = nyugtatvány; pir = pirosság; rag = ragasz-

ték; szemle = szemlélés; szorzat = sokszorzat; vegy = vegyíték; vizzály = vizzálkodás; vény = vevény. Továbbá azok, melyek valódi v. koholt képzőkkel vannak bővítve, pl. áldozár = áldozó v. felszentelt pap; építész = építő; festész = festő; gyógyász = orvos; eszély = okosság; eszmény = tökéletes példakép; jelvény = jel, jelkép; okmány = okirat; szakma = szak; élez = elmésség; mérv = mérték; küldöncz = küldött; nyomda = nyomtató műhely; tollnok = jegyző; baloldalista = baloldali; kedély = kedv; egylet = egyesület; idény = időszak; talány = rejtvény; nagyon helytelen a tanoda; uszoda = fürdő v. uszó; támla = támasz; tanonc = tanuló, inas; sodrony = drót; roham = rohanás; bölcsöde = bölcsőház; csonakda; dalárda = énekar, dalkör; előny = elsőbbség, haszon stb.; gondnok = gondozó; hátrány = kár, hátramaradás, hiba; kórda = kórház; lelencz = talált gyermek; lovarda = lovasház; lövölde = lövőház; mozdony = gőzkocsi; sütőde = sütőház; szálloda = fogadó, szálló; szörme = prém; üzem = üzés.

A melléknevekben hibás a képzés, ha a »talan« telen képzőt megrövidítik, pl. keritlen, e. h. kerítetlen; borítlan, e. h. borítatlan, okvetlen, e. h. okvetetlen; közvetlen, e. h. közvetetlen; kimondhatlan, e. h. kimondhatatlan stb. Hibásak: sorozási bizottság, e. h. sorozó bizottság; hirdetési tábla, e. h. hirdető t.; behívási rendelet, e. h. behívó rendelet.

Nagyon helytelen, ha az »i« képzőt ragos szó után teszik, mert a magyarban rag után

hivatal fenntartásához az eddiginél magasabb államsegélyt adjon. A belügyminiszter leirt, hogy a kérelmet nem teljesítheti, hanem szervezzék másként az anyakönyvi hivatalt és pedig úgy, hogy az anyakönyvvezető és az első helyettes mentessék fel s ezek helyett hajlandó 800 frtot fizetni egy önálló anyakönyvvezetőnek és egy állandó napidijának 1 frt napidiját viselni.

A polgármester hosszabb előterjesztést tesz, a melyben kimutatja, hogy mily terhet ró a városra az anyakönyvi hivatal. A miniszter kívánsága szerinti rendezés esetén még több költség lenne s a város nem tud megfelelő helyiséget adni.

Elfogadták a polgármester javaslatát, mely szerint újból felírnak a belügyminiszterhez, bejelentvén, hogy milyen gátló körülmények akadályozzák a miniszter kívánságának teljesítését, s azt, az új városháza építéséig ejtse el s két napidijas fizetésére az eddigi hozzájáruláson kívül még évi 760 frtot utalványozzon a miniszter az állampénztárból.

A v. velencei közlegelő ügyében hozott határozatot Zana Ágoston meglebbezte. — A közigazgatási bizottság a felebbezést elutasította.

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő bejelenti, hogy a községi polgári iskolánál két tanítói állás lemondás folytán megüresedett.

Az állásokat választás útján töltik be. Választási elnök Mezey Mihályt jelölték ki.

Még néhány adóügyet, felebbezést intéztek el s az ülés véget ért.

A temetősértés ügye.

— Megfelebbezett tanácsi végzés. —

Annak idején megemlékeztünk arról a súlyos kegyelet-sértésről, melyet az olasz temetőben a városi hatóság elkövetett.

A bonczházat a temető kapuja mellé, szemben a sírásó lakkal, olyan helyre építették, ahol most is sírok vannak, még pedig alig 13—15 éves sírok.

Helytelen továbbá a bonczház ezen helyre építése közegészségügyi szempontból is.

Az egész Rét közönségét felháborította ezen eljárás és Szokolay Tamás, Gábor János és Horváth Ferencz polgárok kérvényt adtak be

sohasem jöhet képző, pedig nagyon gyakori a használat pl. kertbeni, e. h. kertben, almavali kereskedés, e. h. almakereskedés; terembeni megjelenés = teremben való megjelenés; kárpátokról kilátás, e. h. Kárpátokról nyíló kilátás stb.

A hibás képzésű igék azok, melyek ép, csonkított, v. bővített magyar szóelemekből helytelenül vannak szerkesztve, pl. igényel = kíván, követel, vár, óhajt, kell, szükséges; mondol = diktál; rovancsol = leszámol, számot adat, számon vesz; számitol = bevált, kifizet, leszámol; indokol = okát adja valaminek; tanulmányoz = tanul; adományoz = ad. Hibásak aszfaltiroz = aszfaltoz; telefoniroz = telefonoz; telegrafiroz = telegrafál; germanizál = németesít.

Hibásak azon idegen igék, melyeket a tudakosság, vagy fitogtatás tett közhasználatúvá, pl. agnoszkál = megismer; angazsiroz = felszólít, meghí stb.; baziroz = alapít; dotál = fizet, segít stb.; gardiroz = őriz, felügyel; klapol = egyezik; protegál; vizitel = látogat; stikkel = himez. Nagyon hibásak: sulyt fektet (hogy a szél el ne fújja) = figyelmet, gondot fordít; feltünést kelt = feltűnik, meglep; szédeleg = ámit; jól kezeli a tollat = jól fogalmaz; utal = hivatkozik, utasít; kienged = elbocsát; elnapol = elhalaszt; irva lesz = írjuk; el van utazva = elment, elutazott.

Nagyon helytelen: ez nem létezik = ez nincs; vagy ez a kereskedés itt és itt fog létezni = ez a kereskedés itt és itt fog lenni.

az építés ellen, akkor még, mikor alig volt a földből kiépítve a falazat.

A városi tanács a beadványt elutasította, de az építkezést nem szüntette be, s így a bonczház már fedél alatt van.

A tanácsi határozatot azonban a fenntebb említett polgárok meglebbezték.

A hosszú fellebbezésből adjuk a következő befejező részt:

Legsúlyosabb beszámítás alá esik a tek. városi tanácsnak azon törvényellenes, megbotránkoztató, sőt a büntető törvénybe is ütköző ama eljárása, a melynél fogva keresztül vinni bátorkodott, hogy a hulla- vagy bonczház oly helyen építtessék fel, a hol valóságban sírok vannak még ma is, — s megengedte, hogy a nemrégiben ott keletkezett sírok felásattassanak, szétdulassanak s megsemmisíttessenek. Hogy pedig ez tény és való, számtalan bizonyítékot szolgáltatunk arra nézve, hogy az építkezés alatt álló bonczház helyén 1883. évben Ádám János nevű ev. ref. egyént, 1884. évben Bánckzy János szintén ev. reform. és 1885. évben Rozs Jánosné ev. ref. vallásu nagyváradi lakosokat helyezték örök nyugalomra, kiknek sírjai felett emelkedik a mai bonczház s kiknek hozzátartozóit a tek. tanács a kegyeletnek legdurvább módoni megsértésével sírjaiktól elzárt, de ezen kívül még számosakat temettek el e helyen — a mit igazol azon körülmény is, hogy az alapozás alkalmával egész halmaz csontokat szedtek ki és szállítottak a temető végében levő csontkamarába, — hogy pedig ezen eljárás és önkényes intézkedés a közegészségi törvénybe ütközik, az kétséget nem is szenvedhet, mert az e tekintetben fennálló törvényeink szerint a temető bezárásától számított 30 éven belül a temetőben nyugvó halottak földi maradványai meg nem bolygathatók s meg nem semmisíthetők, mert ez által egy egész városrész lakóinak nyugalma s békessége zavartatnék meg; már pedig úgy tudjuk, hogy a váradi-olaszi temető még eddig bezárva nincs. S hogy az még ma is temetkezési helyül szolgál, ha tehát ez tény és való, akkor kétségtelen, hogy a boncz vagy hullaháznak a városi Tanács által önkényileg megválasztott helyen való felépítése főleg az ott levő sírok feldúlása s megsemmisítése mellett nem engedélyezhető Mindezeknél fogva:

tisztelettel kérjük a Tekint. városi Tanácsot, miként jelen fellebbezésünket a vonatkozó iratok kapcsán Nagyvárad várostekint. törvényhatósági bizottságához felterjeszteni méltóztatásuk.

Ahol is tisztelettel esedezünk, miként annak tekintetbevételével, hogy a Tek. városi Tanácsnak sírok felosztására és megsemmisítésére, va-

Egy időben ez a kifejezés volt nagyon felkapott: nem-e jobb volna; és mindenki nem ervel beszélte, mit a budapesti újságírók terjesztettek el, eltanulván azt a Budapest környéki sváboktól, hogy mennyire nem a nyelv szelleme, törvénye szerint való, ezt mutatja, hogy már a nyelv a használatból kidobta.

Még helytelenségek: hamisan énekel e. h. hibásan rosszul; kívülről (tud valamit) e. h. könyvnélkül; röviddel ezelőtt = kevéssel; két nap előtt, száz év után, e. h. két nappal ezelőtt, száz év múlva; tanácskoznak, okoskodnak valami fölött, négy és négy az nyolcz, e. h. négy meg négy nyolcz; tiz kevesebb ötlet e. h. tizből ötöt; kettő a négyen találta e. h. kettő a négyben megvan stb.

Röviden csak ennyi magyartalanságot hordtam itt össze, mit a művelt magyar nyelvben használnunk nem szabad. Tiszta magyarsággal írni és beszélni klasszikus és ékes, eszerszer ékebb, mint a zagyva idegenszerűség. Csak hogy hol törekszenek erre, most inkább tanítanak szépen beszélni németül francziául, latinul stb. sőt tovább megyek, az nemcsak a helytelen szavak, hanem az idegen szók használata a magyarban a tulzásig megy, mire bizony csak kicsinyes okok nem pedig a szükség vezette és vezet a tudálékosokat. Nem volna fölösleges munka az újabb keletű idegen szavakat, úgy az egyesektől, mint magából az közhasználatból összegyűjteni és vele szembe állítani a sokkal jobb és mégis magyar szavakat. Majd jövőben megkísérlem.

lamint boncz vagy hullaháznak a jelenlegi helyen való felépítésére törvényhatósági bizottsági jóváhagyással megerősített engedélye nincs, a neheztelt határozat megváltoztatásával a boncz vagy hulla háznak a fent jelzett helyen való felépítését — a már fentebb előterjesztett alapos indokainknál fogva — felfüggeszteni s a netán már felépített bonczház lerombolását, miután az alatt jelenben is sírok vannak s az ott eltemetettek hozzá tartozóit, ama kegyeleti helytől jogtalanul fosztották meg, elrendelni, s a Tekintetes városi Tanácsot az előbbeni állapotnak saját költségén való visszaállítására utasítani méltóztatásuk.

A feléledt Dreyfus-ügy.

A Dreyfus-syndikatus jól működik. Három egyhangulag hozott lesújtó ítélet után is felszinen tudta tartani a hazarülés vádjában elmarasztalt kapitány ügyét. A tegnapi nap nagy eseménye, Henry alezredes öngyilkossága oly vehemens erővel súlyosodik a pör mérlegébe, hogy a revíziót immár elkerülhetetlennek tartják. Vajjon Franciaország nyugalmanak felháborítása és a francia hadsereg becsülete kevesebb súlylyal fog birni, mint a hatalmas, milliókkal dobálózó syndikatus követelése és az Ördög-sziget lakójának esetleges ártatlansága?

A Dreyfus-ügy legújabb fázisáról a nap folyamán a következő táviratok érkeztek:

Henry öngyilkossága.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.) Párisból távirják: Henry alezredes az öngyilkosságot a Mont-Valerien erődben követte el oly képpen, hogy torkát borotvával kettémetszette.

Budapest, szept. 1. (Saj. tud. táv.) Párisból távirják: Mint a »Figaro« jelenti, Henri alezredes öngyilkosságáról a Mout-Velerin fogházban esti kilencz órakor szereztek tudomást. Azt hiszik, hogy az öngyilkosságot délután 5 órakor követte el.

A »Gaulois« azt mondja, hogy egy küldöncz délután 5 óra előtt néhány perczczel ebédet vitt Henry alezredes számára. Az ezredes azután megragadott egy borotvát és egyellen huzással balról jobbfelé átvágta a nyakát, mire öntudatlanul összerogyott. Mikor a küldöncz újra a czellába lépett, Henry ezredes már halott volt.

A »Rappel« így adja elő a dolgot: Három óra tájban egy tiszt jelent meg Mont-Valerienben, egy óra hosszáig beszélt a fogolylyal és azután négy órakor otthagya őt; egyben megparancsolta a felügyelő közegnek, hogy Henry ezredest, ki egy jelentés előkészítésével volt elfoglalva, ne háborgassák. Délután 5 órakor egy, a czella ajtaja mellett elhaladó őr benézett az ablakon és az ezredest a földön kinyújtózkodva mozdulatban fekvésben látta.

A »Matiu« közli, hogy Henry ezredes öngyilkossága előtt több levelet írt, egyebeken kívül a hadügyminiszterhez, Brisdeffre vezérkari főnökhöz és a feleségéhez is.

Budapest, szept. 1. (Saj. tud. táv.) Párisból távirják: Több lap megtámadja Cavaignac hadügyminisztert, mert elmu-

lasztotta az óvintézkedéseket, hogy megakadályozza *Henry* alezredes öngyilkosságát.

Boisdeffre lemondása.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.) Párisból távirják: *Boisdeffre* vezérkari főnöknek *Cavaignac* hadügyminiszterhez benyújtott lemondólevele szó szerint következőleg hangzik:

Miniszter Úr!

Éppen most nyertem bizonyosságot arról, hogy a hirszolgálati iroda főnökébe, *Henry* alezredesbe helyezett bizalmam indokolatlan volt. Ez a bizalom, mely feltétlen volt, hozott engem abba a helyzetbe, hogy megtevéstve valónak jelentek ki egy olyan okiratot, mely valótlan volt és hogy azt mint valódit terjesszem Ön elé. Ily körülmények közt bátorodom kérni Miniszter urat, hogy engem szolgálataim alól felmenteni méltóztassék.

Aláírva: *Boisdeffre*.

A hadügyminiszter válasza így hangzott:

Kedves tábornokom!

Szükségesnek látom, hogy Ön maga vezesse a tárgyalásokat ama ténykörülmények fölött, melyek az Ön jóhiszemű tévedését előidéztek. Csakis akkor, ha megmarad szándéka mellett, fogok előterjesztett kívánsága fölött határozhatni. Kérem Önt, legyen meggyőződve szívélyes érzelmeimről.

Aláírva: *Cavaignac*.

Boisdeffre vezérkari főnök köszönetet mondott a miniszternek azért, hogy lojalitását elismerte és alázatos tiszteletének kifejezése mellett engedélyt kért arra, hogy kívánsága mellett megmaradhasson. Azt hiszik, hogy *Boisdeffre* utódja *Renouard*, a felső katonai iskola igazgatója lesz.

Budapest, szept. 1. (Saj. tudós. táv.) Párisból távirják: A »Petite République« szigorú bírálat alá veszi *Boisdeffre* vezérkari főnök eljárását, aki abban a pillanatban, midőn az elkövetett hibákért a reája eső felelősséget el kellett volna vállalnia, e felelősség alól kibújik.

A revízió.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.) Párisból sürgönyzik: A »Figaro« lehetségesnek tartja, hogy a parlamentet legközelebb rendkívüli ülészakra hívják össze és hozzáteszi, hogy már egy nagy vizsgálóbizottság kiküldését is emlegetik. Faure elnök, a kinek ma kellett volna Havreba utaznia, elhalasztotta utazását.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.) Párisból sürgönyzik: Több olyan lap is, amely eddig a vezérkar szolgálatában állott, ma a Dreyfus-pör revíziója mellett száll síkra.

A »Gaulois« tudni véli, hogy *Zurlinden* tábornok, Páris katonai kormányzója több tábornokkal együtt a revíziót kívánja.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.) Párisból távirják, hogy *Gonse* tábornokot állásától felmentették.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

Szeptember 10-11. A lövészegylet szabad díjlövészete. Szeptember 18. A kerékpáregylet virágkorzója délután a Sporttéren.

Szeptember 24-25. Lóversenyek a nagyvárad gyepen.

* **Tisza Kálmán Nagyváradon.** Nagyvárad város országgyűlési képviselője: *Tisza Kálmán* tegnap délután az alföldi vonattal Nagyváradra érkezett, hogy pár órát választói között töltsön. A vasutállomásnál fogadására megjelentek: *Sal Ferencz* kir. tanácsos, dr. *Bulyovszky József*, *Hlatky Endre*, dr. *Hoványi Géza*, *Mezey Mihály*, *Szunyogh Péter*, *Szunyogh Lóránd*, *Papp Miklós*, *Papp János*, *Reismann Mór*, dr. *Bozóky Alajos*, *Bozóky Béla*, *Szabó József*, *Dus László*, *Komlóssy József*, *Pallay Lajos*, *Bertsey György*, *Milibák József*, *Nagy Ignác*, *Serdült Bálint*, dr. *Moskovits József* stb. A mint az ősz államférfiu kiszállott a kocsiból, *Hlatky Endre*, a szabadelvű párt elnöke fogadta. Majd mindenkihez szólott pár szót *Tisza Kálmán* s aztán a város kocsiján behajtottak a Biharmegyei Casinóba. Itt visszavonulva, hosszabb ideig beszélgetett *Hlatky Endrével*. Este a Bazárban gyűltek össze tisztelői és a pártjabeliek, hogy a politika kizárásával találkozzanak. A tiszteletére rendezett vacsorán részt vettek: *Szunyogh Péter* alispán, *Bulyovszky József* polgármester, *Bozóky Alajos*, *Szunyogh Lóránd*, *Cziffra Gerő*, *Szász Ágost*, *Papp Miklós*, *Schöppflin Ágost*, *Várady Zsigmond*, *Pallay Lajos*, *Vinkler Lajos*, *Fényes Manó*, *Lovassy Andor*, *Hlatky Endre*, *Hranyiczky Viktor*, dr. *Bodor Károly*, *Kuncz Gusztáv*, *Kurländer Ede*, dr. *Grósz Albert*, *Mezey Mihály*, *Komlóssy József*, *Faliczky Viktor*, *Dus László*, *Istvánffy István*, *Szűts Dezső*, *Lukács Imre*, *Bozóky Béla*, *Reismann Mór* és még számosan közéletünk kitünőségei köréből. A zenét *Pócsi Laczi* kitűnő zenekara szolgálta; a szép dalok hangjai mellett soká együtt maradt a társaság a legjobb hangulatban. A volt miniszterelnök még az éjjel elutazott Budapestre.

* **A császári jubileum vendégei.** Ő felsége ötvenéves uralkodásának alkalmából rendezendő ünnepekre, a melyek november 29-től december 2-áig tartanak, *Vladimir* orosz nagyhercegen kívül az olasz trónörökös, mint *Umberto* olasz király képviselője, a szász királyi pár és a román és a szerb király érkezik Bécsbe. *Vilmos* német császár nem vehet részt az ünnepeken, mert akkorra még nem tér vissza nitusi útjából. *Vilmos* császár azonban *Victoria* császárnővel december 14-én Bécsbe érkeznek, hogy személyesen fejezzék ki szerencsekívánataikat Ő Felségének.

* **Nemes Imre fogarasi igazgató.** A nagyvárad állami főreáliskola egyik kiváló, tudományosan képzett tanárát: dr. *Nemes Imrét* szép kitüntetés érte. Király Ő Felsége a fogarasi állami főgymnásium igazgatójává nevezte ki. Dr. *Nemes Imre* teljes mértékben kiérdemelte e szép kitüntetést; a nagyvárad főreáliskolának majdnem a keletkezés óta egyik kiváló tanfőfő s 20 éven át a nagyvárad kir. kath. jogakadémián a bölcsészeti tanította. Tudományos, bölcsészeti munkái dicséretet s elismerést vívtak ki számára. Uj diszes állásában is bizonyára elismerés és siker kíséri üdvös munkálkodását. Az új igazgató kinevezését a hivatalos lap legközelebbi száma fogja hozni.

* **Az állatvásárok összpontosítása.** Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának egy része mozgalmat indított, hogy az összes állatvásárokat a Kommandáns-rétre összpontosítsa a város. A Kommandáns-rét tudvalevőleg a nagyvárad i. sz. káptalané s egy ízben már akként nyilatkozott a káptalan, hogy nem szándékozik eladni a rétet. A mostani mozgalmából kifolyólag dr. *Bulyovszky József* polgármester átirat a főtszt. káptalanhoz az iránt, hogy hajlandó-e és mily feltételek mellett átengedni a Kommandáns-rétet a városnak. Azt hisszük, aligha lesz kedvező a káptalan válasza. Különben a jövő hétfőn fojzák a káptalan tagjai tárgyalni a polgármester átiratát.

* **A rendőrség által kicsalt abezug.** Látuk azt a hazafias lelkesedést, a mely elragadja a közönséget, mikor a szinkörben a nagy idők dicsőségét felelevenítik, amikor előadják *Verő György* darabját: az »1848«-at. Egyenlő lelkesedéssel éneklő színész és közönség a magyar embernek két legszébb dalát a Hymnust és a Kossuth-nótát. A darab végén eddig zavartalanul és ártatlanul tüntetett a közönség *Tompának*, aki a Kossuth-nótát éneklő a darabban. Tegnap azonban a rendőrség, mintha minden eddigi mulasztását pótolni akarta volna, arra a nehéz és háládatlan szerepre vállalkozott, hogy elfojtsa a közönség lelkesedését. Kerestük ennek az okát, s csakhamar megnyilatkozott a rendőri ajk. Az öreg *Tisza Kálmán* mulat az ő számban nagyon leolvadt nagyvárad híveinek a körében a »Bazárban.« A rendőrség egyik kiváló kapacitása már a darab vége előtt kérte *Tompát*, hogy próbáljon kámforra válni, mert az öreg kegyelmes ur idegessé lehet a Kossuth nóta hallatára. De hát a jó *Tompa* még jóféle bors nélkül sem lehet kámfor, így nem is tudott eltűnni. A rendőrség kiszorította a közönséget az utcára s *Tompának* a régi Casinó kapuján át adták meg azt a nagy kegyet, hogy elmehessen vacsorázni. A közönség így is észrevette és — énekelte a Kossuth-nótát, de a rendőrség mérhellen buzgalma kicsalt egy pár abezugot *Tisza Kálmánra*. Pedig talán *Tisza Kálmán* is jobban meghallgatja a Kossuth-nótát, mint — az abezugot.

* **Tűzfészek a városban.** Annak idején részletesen megemlékeztünk arról a nagy tűzvészről, a mely az elmúlt hóban elpusztította *Pável-utczán Kolliner Dávid* tojás kereskedő házáat. A tűz azért öltött oly nagy arányokat, mert a padlás tömve volt fagyapottal és ládákkal, a melyek igen jó tápanyagot adtak a tűznek. Igazán szerencse, hogy a tűz tovább nem terjedt s a szomszédok rémülve látták, hogy milyen tűzfészek veszélyeztette hosszú idő óta vagyonukat. A rendőrkapitányi hivatal *Kolliner Dávidot*, azért, mert ily sok gyúanyagot halmozott fel a padlásán, 100 frt pénzbüntetésre ítélte s azonkívül a vizsgálati iratokat átteszik a kir. ügyészséghez. — Ezt azonban még nem tartjuk elégnak, hanem köteles a rendőrség mindazon helyiségeket, melyekben ilyen gyúanyagokkal dolgoznak, állandó felügyelet alatt tartani.

* **Vesszők a levéltárban.** *Simonffy Imre* debreczeni polgármesternek tegnap a hivatalvizsgálat alkalmával a titkos levéltárban a sarkokban feltűnt egy csomó vessző. Nem olyan vessző volt ez, melyet az aktákhoz csatolnak /- alatt, hanem kézzelfogható valóságos vessző, a mely bűnjelképp szerepelt egy bűnpörben. *Nenák János* erdővéd ügye volt ez, a ki néhány év előtt egy faorzót lelőtt. *Nenákot* három évi raboskodás után a királyi kegyelem szabadlábra helyezte. A faorzó lopott vesszője maradt meg csak egyedül a bűnpörből. A vessző-csomót, melyet a törvényszék küldött vissza a városhoz, mint jogos tulajdonát, annak idején a törvényszéki átirat mellékleteként betették az irattárba. Polgármesteri utasításra most arra használják, hogy seprűt csináljanak belőle.

* **Az ezred fia.** A rezervisták nem tartják legnagyobb boldogságnak a fegyvergyakorlatokat. Ez megdönthetetlen igazság. Hát még mikor a rezervista nem csak rezervista, hanem apa és dajka

is egy személyben. A laoni manőverre beállít egy behívott tartalékos, karján 4 éves fiával. Mikor felszólították, hogy fiát más alkalmasabb helyen deponálja, a következő kijelentést tette: »Senkim sincs, a ki gyermekemre vigyázna. Ha magára hagyom Párisban, az utcán hancurozna és csintalankodnék. Önök egy olyan szolgálatra kényszerítenek, mely megakadályoz abban, hogy fiamra felügyelhessek. Nem vonom ki magam ezen kötelesség alól, de önök sem kívánhatják, hogy ez fiamra hátrányokkal járjon«. A derék apának gondolkodása ellen a legjobb akarattal sem lehetett senkinek ellenvetése és a kis fiu megkapta csakáját és ágját, hogy a 28 napi hadgyakorlatot atyjával együtt tölthesse.

* **100,000 forintos sikkasztás a hadseregben.** Brémából jelentik a következő feltevő hírt:

A bécsi rendőrgazgatóság távirati megkeresésére a Königin Louise Lloyd-hajón letartóztatott egy osztrák-magyar műszaki főhadnagyot, a kit azzal vádolnak, hogy száz ezer forintot sikkasztott el. A főhadnagy New-Yorkba akart kivándorolni. Letartóztatásánál mindössze 400 forintot találtak nála.

* **Pályázat.** A nagyszalontai adóhivatalnál egy tiszt állás van üresedésben. A pályázati kérvényeket a helybeli pénzügyigazgatósághoz két hét alatt kell beadni.

* **Harminezezer forint szociálista czélokra.** A pár nap előtt elhunyt Csermák József krakói cipész 30,000 forintnyi vagyonát Dainszky, Marek, Zolicevszky és Englisch szociálista vezéreknél hagyta azzal a kikötéssel, hogy ezt a pénzt szociálista czélokra fordítsák.

* **Bolond golyó.** Minden puskagolyó bolond, amely eltalálja az embert. De valamennyi golyó közül talán az volt a legbolondabb, amely az amerikai hadsereg egy tisztjét leterítette. A hadnagy ur épen a messzelőtjét fogta, mikor a kis spanyol golyó a kis ujját eltalálta. A kis ujját leszakította, már t. i. a golyó, azután beürödött a hadnagy kezébe, azt keresztülfurta, kilyukasztotta a bal arzat. kilökött néhány zápfogat, nekiment a hadnagy ur hátgerincének s hosszú kalandozás után a hát közepén hagyta el a testet. Szegény Wassel hadnagy egy ideig csak nézte, hogy mit csinál vele az a megabalyodott golyó, azután elterült a földön. Csak elalélt. Nem halt bele az alapos átlukasztásba. A kórházban megcsudáltak és meggyógyították. Egy golyótól sok is annyi sebesítés, de egy katonának is elég, ha egyetlen golyó végiglövi az egész testét.

* **Pusztító vihar és jégeső.** Óriási károkat okozó vihar sepré végig az Egyesült-Államok területén. Az orkán északnyugati irányban haladt, a kanadai partokon kezdődve s St. Louisnál állott meg. Felhőszakadás, dühöngő orkán, sok helyt változva rettenetes jégesővel, elpusztított mindent, ami útjában állott. Legvehemensebben Chicágóban és a közeli környéki városokban dühöngött, millióba menő károkat okozva természetben és épületekben. Az utcai közlekedés Chicágóban három órára teljesen megszűnt. Két épülő ház alványait a vihar teljesen romba döntötte, négy munkás halálát okozva. Az utcákon mint megdagadt folyam hömpölygött az ár, magával sodorva embert állatot és butorokat. A 26 mentőállomás minden embere és eszköze elégtelen volt arra, hogy rögtön segínyt nyújtson. A gyönyörű Hydepark és a Jacksonpark a teljes pusztulás képét mutatják. Szobrok, virágok, ültetvények, löczák összetörve, romokban hevernek. A pin-czelakások és áruházak raktárai mindenütt színültig vannak vízzel. Sok helyt leütött a villám is, sőt tönkre tette a víztornyot is, melyet ezelőtt három évvel építettek fél millió dollár költséggel. A beérkezett távirati jelentések alapján 8—10 millió dollárra becsülik a kárt, melyet a vihar az egyesült-Államok területén okozott, de azt hiszik, hogy a pontosan felbecsülendő kár ennél sokkal jelentékenyebb.

* **Vérgzés Hirip községében.** Szatmárról írják: Nagy vérgzés történt a múlt héten szombaton este Hirip községében a kubikos munkások között. A »Balkány és Sospatak« szabályozásánál dolgozó kubikosok zendültek föl a pénzkiosztás alkalmával, okul hozván fel a csekély napi díjakat. Az elégedetlen tömeg bosszusan a pénz fölvétele után a kocsmára helyisége körül gyűlt egybe, hol jól bepálinká-

zott, ami még inkább szította gyűlöletes haragjukat. Itt első sorban a kocsmárosnak gyűlt meg velük a baja; innét ismét a pénzkiosztás helyére vonult a mindenféleképpen izgatott tömeg s egymás közt vitt végbe szörnyű vérgzését. A szomszédos falvakból kivonult csendőrség nagy nehezen tudta megfékezni a dühös tömeget. A nyomozás erélyesen folyik, a szatmári törvényszéktől egy vizsgáló bíró lett kiküldve a nyomozás megindítására.

* **A császár haragszik.** Szomorúan, lehorasztott fővel járkáltak fel s alá a fényes padozatu termekben II. Vilmos császár emberei, az udvariak, a hadsegédek. A palota portása gyászos szegélyű zsebkendőbe takarta arczát és keservesen sirt, mellette könnyei árjában mutogatta fehér bőbitáját a szakács. A komornyik pedig »Aegir« áriákat zokogva, csapkodta az ajtókat. A főudvarmester pedig meghatottan fogott kezét vele s átvette a bületint:

Ó felsége, a trónörökös ő fenségére saját kezével számolt huszonötöt. Fritz főherceget új ölmekatonák beszerzése iránti kérvényével kereken és botlial elutasította. Színházi embereket nem fogad. Bajusza nincs felköve. A X. kozák ezred, — melynek tulajdonosa, — egyenruhájában dühöng.

A főudvarmester bánatosan távozott. A lépcsőházban összetalálkozott a császárhoz siető Wildenbruch-al, aki ő felségének meghitt barátja.

Elsápadva kérdezte türelmetlenül:

— Nos . . . nos?

— Még mindig! A császár haragszik.

— De miért?

— Mert nem ő Miklós ezár, nem ő proponálta a világbékét . . .

És a két ur egymásra támaszkodva zokogott tovább . . .

* **Elszabadult medve.** Ujvidékről írják, hogy Csonoplyán a napokban egy medvétánczólató jelent meg, a ki óriás medvét vezetett a községbeliek nagy örülmére. A maczkó egy ideig hűségesen járta a lassut s mormogott hozzá csendes rezignációval, de egy pajkos fiu addig ingerkedett vele, míg feldühödött s erős rántással kiszakította magát gazdája kezéből, a megrémült nép sikoltozása közben nekivágott az erdőnek. Természetesen most nagy rettegés van a környéken, mert félnek a maczkótól, mely azonban eddig senkiben sem tett kárt, hanem élvezi az aranyzabadságot. A községbeliek legények felfegyverkezve járnak, hogy kézre kerítsék a veszedelmes állatot. Ha Fiuménak van czápája, miért ne lehetne akkor Csonoplyának medvéje?

* **Alku** Kohn Mór urat a kávéházban megkínálják egy britannikával.

— Köszönöm, — szölt — nem vagyok dohányos, de elfogadok helyette egy 5 kros bélyeget.

* **Mémlővasar Nagyváradon.** A miniszter leiratot intézett a törvényhatóságokhoz, a mely szerint az állami lótenyészintézetek részére felajánlott mémlővas megzemlélése és megvásárolásának kimutatását közli. E szerint Nagyváradon szeptember 24-ikén lesz a mémlővasár.

* **Az ideálról** Jules Verne ezeket írja a Figaronak:

— Husz éves koromban ideálom az utazás volt. Minthogy ezt a vágyamat csak tökéletlenül elégíthettem ki, képzeletben utazgattam, követve Fogg Filiászt, aki nyolczvan nap alatt beutazta a világot. Én is igyekeztem beutazni 80 kőtetben.

Forradalom a táplálkozás terén.

Angolból *) fordította: Dr. Némethy Gyula.

Ámbár kétségkívül tévednek azok a psychológusok és nemzetgazdászok, akik azt állítják, hogy mindazon magasabb elemek, amelyek az ember fogalmát alkotják pusztán anyagi alapon nyugosznak, annyi bizonyos, hogy az élet leg-egyszerűbb anyagi működései befolyást gyakorolnak a szokások és erkölcsökre, még pedig kiszámíthatatlan fokban. Olyan írók szerint, mint pl. Marx még a költészet, művészet, vallás is a divatos anyagi termelés (production)

*) Public Opinion. August. 19. 1898.

módszerétől függenek úgy, hogy pl. az ó-kor gazdasági intézményei születtek a pogányságot, a protestantizmusnak pedig a modern ipar adott életet. Szükségtelen fejtegetnünk, hogy nem érthetünk egyet Marx-al, de van valami igaz állításában.

Valóban lehetetlen az emberi táplálkozás történetét tanulmányozni a nélkül, hogy ne látnók a táplálék nagy és mély befolyását az egész emberre. Általában beszélve annyi bizonyos, hogy valamennyi nagyobb emberfaj elfogadta a husevést és borivást mihelyt csak tehette. Igaz, hogy Róma, Gibbon állítása szerint nagy hódításokat tett sovány diétán és hideg vizen, de készséggel fogadta el Karthágótól a földmivelést, kelet borát és gyümölcsseit s nőtt nagygyárajtuk. Mihelyt az evés és ivás finomabb mesterséggé lett s az ételek fajai megsaporodtak, az élet is kifinomodott, a szokások műveltebbek lettek. Az első, ugynevezett heroikus, hősi kor minden népnél az egyszerű táplálkozás kora volt. Az epikus költő (elbeszélő költészet) az első kor gyermeke, ugymond egy görög író, vizet ivott; de a lyrikus költőnek szelidebb s későbbi kor gyermekének bort kell innia. Ez a fejlődés persze csak haladó népeken tapasztalható.

A vadnépek századok óta ugyanazon durva és egyhangu táplálékkal élnek, míg a művelt ember folytonosan új meg új állati és növényi táplálékot fűdöz fel és fogad el. Minden gyümölcskereskedés eszünkbe juttatja manapság a a tény, hogy a paradicsomfüge és paradicsomalma új táplálékok, melyeket bölcsen elfogadtunk, s melyet szükségesebbeké lettek nálunk, mint az alma és a szilva, bár ez utóbbiakat századok óta ismerjük. Ugyanez áll a fűszerekre is. Ezek fele egy nemzedékkel ezelőtt ismeretlen volt. A mai ebéd ép annyira elűt pl. dr. Johnson korától mint emez a hódítás időszakának konyhájától. Egyszóval a táplálék mutatójele az elért műveltségnek s egyúttal tényezője annak. Csattanósabb példát e tekintetben aligha találhatnánk, mint amelyet Oroszország nyújt rohamos fejlődésével. Alig két századdal ezelőtt Nagy Péter úgy falt, mint egy állat s ivott pálinkát, mint egy vadember, ma az egész világon ismeretes a finom »á la Russe« étkezési módor.

Nemrég Bécsből oly fölfedezés híre jött el hozzánk, amely nagy változást idézhet elő — mi még kételkedünk — életmódunkban, erkölcsünkben, a legtágabb értelemben véve az utóbbi szót. E fölfedezés, melynek Lilienfeld dr. a szerzője: *a fehérje mesterséges előállítás.* A fehérje a lényeges eleme a nitrogénes táplálékoknak s legjobban legegyszerűbben a tojás fehérjében észlelhető. Nem élhetünk fehérje nélkül, azonban eddigél, míg a vegyészek laboratóriumukban képesek voltak fölfedezni s elválasztani egyéb elemeket tápláló anyagokká s előállítani azokat mesterséges uton; a fehérjével mindeddig nem sikerült tenniök. Most tehát ez is sikerült volna.

A synthesis ugymondják, megmutatja egész kifogástalanul a természetes pepton mindazon visszahatásait (reactions) és összetételének százalék-részeit, amelyek a gyomorban képződnek a fehérjés anyagok megemésztése (földolgozása) alkalmával. Ha tehát ez új termék ehetőnek bizonyul és ha előállítási ára természetesen némi idő múltán jelentékenyen alább száll; a táplálékok történetében új korszak fog megnyílni, amelyben a táplálék-pótlék ugyanazon gépies alapra helyezkedik, amelyen e modern műveltség egyéb gépies »pótlékai« állanak. Mechanizmus és mesterség fogják a természet helyét elfoglalni s az ugynevezett természetes ember energiák helyét. Nagyon jól tudjuk, hogy

nines áthidalhatatlan űr a legügyesebb, művészebb gyártás s a durva készítés között. A modern szövészek valamely nagyobb pamutgyárban nem egyéb, mint a legegyszerűbb szövő-állvány magasabb fejlettségű példánya.

De ha az igaz is, minden gyakorlati czélt illetőleg joggal beszélhetünk modern mechanizmusról, mint amely ellentétben áll a régi mesterséggel, ruhagyártás, órákovácsolás, közlekedési eszközök megalkotásánál. Az új fölfedezés jelentősége tehát abban állana, ha tudniillik csakugyan gyakorlati jelentőségű, ha alkalmas táplálék lenne ember számára s ha mindenütt könnyen megszerezhetővé válnék — *hogy a táplálék létrehozása szintén a modern mechanicus, gépies kategóriába lép.*

EGYESÜLETEK.

Az orvosok gyűlése. A biharmegyei orvos-, gyógyszerész és természettudományi egyesület tegnap délután tartotta rendes havi szakülését, a melyen a tagok szép számmal voltak jelen. Dr. Alexander Lajos városi állatorvos érdekes előadást tartott az állati tuberculosissról s dr. Grósz Menyhért nagy figyelem között a formális fertőtlenítésről mondott nagyon is fontos dolgokat, a melyeknek minél szélesebb körben való megszivvelése igen is kívánatos. Végül a város és megye főorvosai terjesztették elő a közegészségügyre vonatkozó jelentéseiket.

A „Lajos-asztaltársaság“. Egy évvel ezelőtt alakult meg a »Lajos asztaltársaság« azon kettős czélból, hogy tagjai kedélyes szórakozás között is áldozzanak a jótékony oltárán. A társaság az elmúlt télen, alig pár hónapi fennállása után, már hét szegény gyermeket ruházott fel. Azóta gyűjti a filléreket, hogy a jövőben többet tehessen le a humanizmus oltárára. Tegnap este tartotta közgyűlését a »Kis-pipa« jó hírű vendéglő felső termében a társaság Vlád Ágoston elnöklete alatt. — A számadások átvizsgálásakor kitűnt, hogy a fillérekben jelenleg 157 frtja van a társaságnak, a melyből ez évben még többet áldozhat az emberszeretet magasztos czéljára, mint az alakulás után. Elhatározták továbbá, hogy az alakulás évfordulóját szeptember 8-án ünnepélyesen ott űlik meg, ahol az eszmét megpendítették: a Havasi Zsigmond szőlőjében. Kedvezőtlen idő esetén az ünnepély a »Kis-pipa« külön termében lesz.

TANUGY.

Rendelet a tanonc iskolákról.

A vallás és közoktatásügyi miniszter egy hosszabb körrendeletet bocsátott ki a kir. tanfelügyelőknek az iparos és kereskedő tanonciskolákban előforduló igazolatlan mulasztások tárgyában.

A miniszteri körrendelet azon alapból indul ki, hogy a tanonciskolákban az igazolatlan órák száma igen nagy s azt nem ellenőrzik eléggé és az iparosokat, akik tanoncaikat nem küldik iskolába, azokat nem büntetik, hanem legfeljebb csak megdorgálják, míg a fenálló törvények határozottan kimondják, hogy ilyen esetekben az iparosokat pénzbüntetésre kell ítélni. A miniszter körrendelete a következő:

Az iparos- és kereskedő tanonciskolákra vonatkozó 1895—6. és 1896—7. tanévi főigazgatói jelentésekből megütközéssel szereztem tudomást azon nagymérvű igazolatlan mulasztásokról, melyek a nevezett iskolákban napirinden vannak.

Tudomást szereztem arról is, hogy némely igazgató a mulasztások körüli eljárásban nem alkalmazkodik az 1893. évi augusztus hó 31-én 33.564. sz. alatt kelt rendelettel kiadott utasítás 61. §-ában foglaltakhoz, sem az 1889. évi november hó 29-én 43.171. sz. alatt kelt rendeletben foglaltaknak megfelelőleg az elsőfoku iparhatóságok nem kielégítő eljárása esetében

nem keres orvoslást a másod- illetve harmadfoku hatóságnál.

Tapasztaltam azt is, hogy némely elsőfoku iparhatóság az 1893. évi augusztus hó 31-én 33.564. sz. alatt kelt rendelettel kiadott Szervezet 76. §-át hibásan értelmezve, a mulasztások ügyében úgy jár el, hogy az igazolatlanul mulasztó tanoncok mestereit megdorgálja, ahelyett, hogy ellenük az 1884. évi XVII. törvényekben foglalt ipartörvény 157. §-a által előírt büntetéseket alkalmazná.

Mint hogy pedig az iparos- és kereskedő tanoncok oktatásának sikerét legfőképpen a pontos iskolázás biztosíthatja, felhívom a kir. tanfelügyelőséget, hogy a nevezett iskolák tanulóinak mulasztási ügyeit szigorúan ellenőrizze, az iparos- és kereskedő tanonciskolai bizottságokat és ezek útján a tanonciskolák igazgatóit arra utasítsa, hogy az igazolatlan mulasztások ügyében fennálló rendeletekhez pontosan és felelősség terhe alatt alkalmazkodjanak.

Különösen pedig utasítsa a kir. tanfelügyelőség az igazgatókat, hogy a tanonciskolát mulasztó tanoncok névjegyzékét az 1884. évi XVII. törvény 78. §-ában foglalt rendelkezések megfelelőleg havonként az elsőfoku iparhatóságokhoz küldjék be és csak az ellenőrzés érdekében közöljék annak másolatát egyidejűleg az ipartestülettel is.

Szoros kötelezőségekké teszem az iparos- és kereskedő tanonciskolai bizottságoknak, hogy koronként tartandó tanácskozásuk alkalmával meggyőződést szerezzenek arról, hogy az igazgatók teljesítik-e s minő eredménnyel a mulasztások ügyében kötelezéseiket, különösen pedig kötelezőségévé teszem a kir. tanfelügyelőségnek is, hogy az igazgatókat eljárásaikban ellenőrizze s őket a legkomolyabban arra utasítsa, hogy azon esetben, ha az elsőfoku iparhatóság nem szabályszerűleg járna el, felelősségi jogokkal éljenek, ha pedig az elsőfoku iparhatóság késedelmesen járna el, avagy éppen nem intézkedik, minden esetben a másodfoku iparhatóságnál keressenek orvoslást s erről egyidejűleg az országos iparoktatási főigazgatóhoz tegyenek jelentést.

Budapest, 1898. évi augusztus hó 25-én.

Wlassics Gyula, s. k.

SZÍNHÁZ.

1848.

Nem csappan meg a lelkesedés, akárhányszor is látjuk ezt a darabot. Különösen a hálás karzat és a földszinti állóhely telt meg ismét zsufolásig. Volt azonfelül az estének érdekes újonsága is: az új szereposztás. Bevalljuk, hogy nem a legvérmesebb reményekkel tekintettünk a tegnapi est elé, ha az eddigi előadások fényes sikerére gondoltunk. Valóban, sajnálattal nélkülöztük Székely Irén csengő hangját. Margó Zelma játéka egyebekben tökéletes, maszkja, ruházata izléses volt. Perényi Margit látható lámpalázzal kezdte szerepét; a trémázás szerencsére hamar elmúlt s azontul a tőle megszokott kedvességgel játszott a Amigó szerepét. Különösen tetszett a dobollói táncjeletben. Margó Zelmával együtt zajos derűtséget keltett az utolsó kép a civakodási jelenetben. Egész játékán pedig kedvesség ömlött el, amelylyel valósággal elragadta a közönséget, Szentgyörgyi, Hornyánszky, Bartos, Tompa, Vendrei és Pataki a szokott sikerrel szerepeltek. R—r.

Szinköri hír. Holnap szombaton »A gésák« kerül színre az ismert szereposztással. E darabban Nyárai lép föl szabadsága után először, a ki Vuncsi szerepében új kuplékat fog énekelni.

IRODALOM.

— **Arménia.** Magyar—örmény havi szemle. Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: Szongott Kristóf. Szeptember. Szamosujvár. Todorán Endre »Auróra« könyvnyomdája. 1898. A je-

len füzet élén ama két pompás üvegfestmény rajzát látjuk, melyek Hawarden-Castle, a nagy Gladstone egykori lakóhelyének templomát díszítik. Világosító Sz. Gergely és Sz.-Bertalan apostol képei. Alig egy évvel a képek elhelyezése után Gladstone, az örmények nemeskeblű pártfogója elköltözött az élők sorából. Az Arméniában dr. Molnár Antal rójjá le iránta a kegyelet adóját. Hangulatteljes költemény. Hágop Melik Hágópián műve, Simay Gergely fordításában a füzet egyik legértékesebb darabja. Vorth Antal czikke következik ezután a livornói örmény kolónia történetét tárgyalva. Kovács Gyárfás a Szent Szűz mikolai csodatevő kegyképéről szól. Bájós kis örmény legenda, »Achik-Kerib szerencsése«, Lermontovtól. A tudós szerkesztő jelen füzetben fejezi be az örmény családok genealogiáját, főleg a kihalt örmény családnevekkel foglalkozva. Örömmel vesszük tudomásul, hogy a kiadatlan kutforrások alapján készült szorgalmas munka külön lenyomatban is fog látni napvilágot. Tulajdonképpen csak akkor leszünk abban a helyzetben, hogy átnézel-tel bírván az egészről, méltányolhassuk a munkát, melyet a fáradhatatlan szerkesztő végezett. A kisebb közlemények között kettő is Szamosujvár zenei életéről ad igen örvendetes tudósítást. A folyóiratot, melynek ára egész évre 4 frt, melegen ajánljuk.

— **A Magyar Sion** egyházirodalmi folyóirat augusztusi füzeté a következő tartalommal jelent meg: Még mindig az anyagelvűségről. Kárácsóny Józseftől. Amerika multjából. Csernik Alajostól. Állami beavatkozás a papnevelésbe? Magyar Themistortól. Irodalom és művészet. Dr. Szentkláray Jenő: A csanád-egyházmegyei plebániák története. Ism. J. — Spirago Ferencz (ford. Adjutus Secundus): Katolikus katekizmus felnöktől számára. Ism. X. — Kersch Ferencz és dr. Kiss János. Énekel-jetek az Urnak. Ism. N. Vegyes közlemények. Megjelenik Esztergomban. Előfizetési ára egész évre 6 frt.

Igazságszolgáltatás.

A tisztességtelen kereskedelem ellen. A kereskedelmi törvény 346. §-a értelmében a vevő az árut, ha ez a kikötött kellékeknek nem felel meg, az eladó rendelkezésére bocsátani jogosult, de tartozik ennek okairól eladót azonnal értesíteni s az áru megőrzéséről egyelőre gondoskodni. A budapesti kir. ítélőtábla azonban egy mostanában hozott határozatával arra az álláspontra helyezkedett, miszerint az áru rendelkezésére bocsátásának, illetve megőrzésének kötelezettsége a vevőt nem terheli akkor, ha a küldött áru egészen más, mint aminőt a vevő rendelt. A döntésre jutott esetben élvezeti czélra szolgáló kitűnő minőségű művaját rendelt meg a vevő, az eladó azonban teljesen élvezhetetlen, főzési és sültési czélokra sem alkalmas, sőt undorító árut küldött. A vevő ez árut egyszerűen nem vette át, az eladót erről nem is értesítette, tehát nem járt el a kereskedelmi törvény 346. és 347. §-aiban foglaltak szerint. — A királyi ítélőtábla az alperes vevőnek ezt az eljárását jóváhagyta, kimondván, miszerint még mustraszerűség esetén is a vevő a küldött árut sem átvenni, sem rendelkezésre bocsátani nem tartozik, ha az egyáltalán hasznavehetetlen. — A tisztességtelen kereskedelemmel szemben ez a döntés bizonyára jó védelem.

A nagyvárad kir. tábla kitűzött ügyei.

Polgári tanács.

Előadó: Dr. Marienescu Athanáz.

1335. Székely János — Szekeres Sára.

1336. Tóth János Molitorisz Judit.

1892. Ifj. Gosztonyi Ferencz — Balogh Ilona.

Előadó: Dobosfy Alajos.

2042. Popa Mikula s. t. — Popa Kosztáné.

2017. Gyebrovcszky Mária s. t. — Gyebrovcszky György.

2018. Danda György — Juhász Julis.

2041. Veiszlovits Adolf és fia — Veisz Ignác.

2100. Dr. Altschul H. — Ackermann Antal.
2101. Morár Axentie és neje — Bezsán Trifon és neje.
2135. Morár Axentie és neje — Bezsán Trifon és neje.
2109. Szentgyörgyi Miklós — Lázár Mór.
2119. Nagy Antal hagyatéki ügye.

REGÉNY-CSARNOK.

A GORDIUSI CSOMÓ.

Németből: Gusztáv.

5.

Mig a vendégek ennyire felindultak, én magamba mélyedtem és azon törtem a fejem, vajjon hol láttam már életemben ezt a csodaszép teremest. Az bizonyos volt előttem, hogy e szép szemeket most nem először látom. — Bizony jó idő telt bele, mig felfedeztem, akkor meg az tűnt fel megfoghatatlannak, hogy miért nem ismertem fel első látásra. — Ugy 8 évvel ez előtt Berlinben voltam, tehát fiatal jogász.

Akkor követünk házában láttam a bárónt először, más néven, a boldogságtól sugárzó arczzal. Nem sokkal az előtt volt az esküvője egy német nemes emberrel. Lehetetlen, hogy tévedjek, hiszen nem volt ott még két olyan nő mint ez. — Első férjét valószínűleg elvesztette, és most ment másodszor férhez. Különös, azt mondták, hogy férjét nagyon, nagyon szerette, az pedig tenyerén hordozta.

Még jól emlékezem első férjére, szép barna férfi volt, szeretetreméltósággal mindenki becsülte zenei talentumáért mindenki tisztelte. Jól emlékezem arra is, hogy neje halálosan szerelmes lett bele és játékába úgy, hogy családja minden gáncsolásainak elenszegült és ezentúl az egész családdal hadi lábón élt. — Később bemutattam magam a bárónőnek, mikor már a tolokodás szünni kezdett. Ő természetesen nem ismert meg, hiszen akkor még jelentéktelen fickó voltam, mikor ő ünnepelt dáma volt, én meg nem tartottam tanácsosnak, hogy a rég mult időt emlékeztetése idézzem.

Éppen olyan szép volt, talán még szebb, mint Berlinben 8 évvel előbb, bár valami szomorú vonás tükröződött vissza arcán, mely egész lényén meglátszott. Gyönyörű szemeibe nem lehetett benézni a nélkül, hogy a szemlélőt meg ne ragadta volna a sympathia, bár kissé hidegen, majdnem visszautasítottan viselte magát. És különös — mig a fejedelemmel beszél, azalatt figyeltem meg, hogy szép fekete hajában hátul egy ujnyi ősz fűrt vegyült.

Korán ment férjhez — most legfeljebb csak 26 vagy 27 éves lehet, honnan, miért került tehát oda az az ősz hajfűrt?

Mialatt táncoltak, kissé félre huzódtam és folyton szemmel kísértem a bárónt.

Elragadóan táncolt.

— Nem csoda! — szólalt meg hátam megett valami mély hang, anyja lengyel nő volt, maga a szépség. — Kőnóban sokszor táncoltam vele.

Nagy elővigyázattal fordultam félre, a tükörben két magas galléros rendjeles urat pillantottam meg, kik halkan társalogtak.

Egyébiránt az egész estélyen itt is, ott is Massmann bárónőről beszéltek, majd több majd kevesebb felebaráti szeretettel és igazsággal. Olyasmit azonban nem igen tudtak mondani, a mit én nem tudtam volna. Röviden megtudtam, hogy első férje tétleg elhagyta s a bárónő egy évre Massmann báróhoz ment, nőül, ki kurlandi nemes volt, neje jól sokkal idősebb és nejét igazán istenítette.

Az a tűz, mely a hosszú selymes pillák alól előtört, azok a sugarak, melyek gyújtottak, de őt fel ne melegítették — szive mindég jég-hideg volt — ah — mennyit is tudnak beszélni az olyan szép asszonyokról, plane, ha olyan fiatal is és olyan szép is mint a bárónő. Tekintete az én szívemet szomorúsággal töltötte el, mikor régen láttam mintegy májusi virág volt, mindenki szerette, mindenütt ünnepelték, — most? mintha élő halott lenne, boldogtalan élő halott, a kire csak teher a szépség, kár az ékesség. Nehányszor megfigyeltem, milyen

mereven nézett valahova, mintha nem is a jelenben élne, itt sem volna és mintegy öntudatlanul mély fájdalmas sóhajtás tört elő kebléből. — Igen szépek lenni és ilyen boldogtalanoknak! . . . Szegény asszony!

A következő napokon bárhova mentem, mindenütt csak a bárónőről beszéltek. Valósággal el voltak ragadtatva, tömegesen mentek lakására, hogy neki udvaroljanak, valósággal küzdöttek érte És a boldogtalan alig alig tudott menekülni az áradat elől.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Akit szeretettel várnak.

Buziás, szept. 1. (Saját tud. táv.)
Buziáson is megnyilatkozik az az őszinte hódolat és szeretet, a mellyel Magyarország koronás királya szerte ez országban találkozik. A mikor Buziás és a messze környék népe tudomást vett arról az örvendetes eseményről, hogy szeretett királyunk körükbe érkezik, lázasan készülnek, hogy minél nagyobb fényvel és meleg lelkesedéssel fogadják és környezék a magyar nemzet ősz atyját. Ő Felsége érkezésére minden a legnagyobb diszben pompázik. A király sátor ugyanaz, a mely Tatán váróterem gyanánt szerepelt, azzal a különbséggel, hogy a sátor berendezéséről még bőkezűbb módon gondoskodtak. Az ujságitóknak külön kényelmes sátor van felállítva. A postaigazgató előrelátással gondoskodott, hogy legyen elég gép és munkakerő s a sürgönyök akadálytalanul mehessenek. A megérkezésnél a Triumphuton 26,000 ember fog sorfalat állani. Ferencz Ferdinánd és Ferencz Salvator főherczegek Ő Felségével érkeznek. József főherczeg éjjel érkezik meg. A közönség óriási tömegben érkezik Buziásra. A vendégek ilyen tömeges érkezése folytán a lakásokért óriási összeget kérnek. Holnap meg épp n mesés árákért lehet csak lakásokat kapni.

„Éljen a cseh király!”

Budapest, szept. 1. (Saj. tud. táv.)
Szófiából jelentik a Bud. Hirlapnak a következőket: Az osztrák-magyar diplomáciai kar tagjai aug. 18-án az osztrák-magyar kolónia palotájában ünnepi vacsorára gyűltek össze. Alig hangzott el a követnek Ő Felségére mondott tószta, fölállott egy cseh polgár s a legszemtelenebb kifakadásokat szórta a követség és az eddigi »regime« ellen. Beszédét, melyben a monarchia szlávjainak hegemoniáját s szolidaritását hirdette s a bekövetkezendő új érárt éltette, gyakran megszakította e felkiáltás: »Éljen a cseh király!« »Gyalázat a követségre!«

Most jön a java. Bár a követség egyik tagja azonnal távozott, maga a cs. és kir. követ — aki úgy látszik nem értett egy betűt se — barátságos koczcintással köszönte meg a »szép szónoklatot«, sőt meghallgatva egy másik hasonló beszédet, a csehek gunyos ujjongása közben távozott ama boldog hitben, hogy — minden rendben van.

Ime, ez történik a Balkánon, ahol diplomáciánk az orosz befolyás ellen-súlyozására van hivatva.

Spanyolország és Amerika.

Budapest, szept. 1. (Saj. tud. táv.)
New-Yorkból sürgönyzik: Az itteni lap Manilából jelenti, hogy Aguinaldo az idegen hatalmakhoz kiáltványt intézett, melyben arra kéri őket, hogy ismerjék el a Filippi-szigetek köztársaságának függetlenségét.

Tüntetések Algirban.

Budapest, szept. 1. (Saját tud. táv.)
Algirból sürgönyzik: Laferriere-nek, az új főkormányzónak megérkezése alkalmából tüntetések voltak. Hét embert letartóztattak.

KÖZGAZDASÁG.

Néhány szó a rozstermelésről.

A rozs, mint kenyéreaó gabonanem, egyike azon kultúr-növényeknek, mely hazánkban a legnagyobb jelentőséggel bír s ha mindazonáltal ezt látjuk, hogy termés eredmény tekintetében sok kívánni valót hagy hátra, azt veszik figyelembe, azon szabályokat, melyektől a termés sikere függ.

A mag mahválasztását illetőleg felhívjuk gazdáink figyelmét a montagnei és a uhlands-tüdi rozsról: mindkettő bőtermő, szép nagy szemű, magas növésű, gyors fejlődésű s erőteljes szalmával airó. Enyhébb klíma alatt anyiri rozs is kitűnő szolgálatot tesz. Talajban a jó-minőségű vályogtalaj felé hatlik homoktalajon is megerem ugyan, de a termés mennyisége jóval csekélyebb lesz. Kötött agyagtalajon vastag héjat nyer s szalmája lesz rövidebb. A vetésgörgőben helyet legmegfelelőbbben évet takarmány növény étán nyerhet, mert elég idő marad a talajnak kellő előkészítésére; ily takarmány pl. a zabos búkköny. Vethetjük ugyan lóker után is, csak hogy ez esetben a lóher feltörését ideje-korán kell végezni.

A talaj előkészítésénél arra kell törekedni, hogy a vetésgántása vetést legalább is 8—10 nappal előzze meg, mert a rozs csak megülledett talajban diszlik. Feltéve, hogy zakos búkköny képezne előveteményt, a talaj előkészítése abba fog állni, hogy a zabos búkköny tarlót sekélyen felörve néhány hét múlva — ha elég idő áll rendelkezésre — adunk egy mély szántást s a vetés előtt 8—10 nappal a vetésgántást; ha azonban az idővel takarékoskodni kell, úgy a mély szántást elmarad, s helyette csak a vetésgántást adjuk. E vetésgántást, egybekapcsolhatjuk az esetleg alkalmazásba jövő műtrágyák elszántásával.

E tekintetben könnyebb talajon a csontlisztnak adhatunk előnyt a szuperfoszfáttal szemben, mert utóbbinak könnyen oldható foszfor-sava ily talajon könnyen kárba mehet; ha azonban a talaj kissé kötöttebb a szuperfoszfát alkalmazása inkább ajánlható. A termés eredmény javulására igen ajánlható a következő eljárás is.

A vetést megelőzőleg zöldtrágyát adunk fehér csillagfűrt alakjában, ugyanakkor felhasználunk mintegy 150 kg. kén-savas-kált s 120 szuperfoszfátot. A zöldtrágya virágjában alászántatván, a vetés előtt 3—10 nappal még egy száatást adunk közép mélyen. Vetése lehetőleg korán történjék, mert erősebb lesz a megbokrosodás. Tavaszig ápolásra nem szorul; ellenben tavaszkor, ha esetleg nagyon buja volna tanácsos lesz kalászhányás előtt lehengerezni, nehogy megdüljön s hengerezés által gátoljuk egyrészt a tápanyag vándorlást gyors menetét, előmozdítjuk másrészt a gyökerek képződését s ezen a növény megerősödését. A rozs tavaszi fogasolását, csak az esetben ajánljuk, ha a talaj nem tulságosan laza; mert ez esetben, könnyen kárt tehetnének a vetésben.

Sorsolás.

Az osztrák hitelsorsjegyek mai huzásán a következő sorozatszámokat huzták ki: 97 125 383 651 1040 1298 1643 2002 2432 2437 2680 2739 2880 2992 3402 3702 3873 4022 és 4037. Ezekből a sorozatszámokból a 150.000 frtos főnyeremény a 2432 sor, 86 sz. a 30.000 frtos második nyeremény a 2992 sor 62 sz., a 15.000 frtos harmadik nyeremény a 651 sor. 45 sz. sorsjegyre esett; 5000—5000 frtot nyertek a 2880 sor 41 sz. és a 2992 sor. 63 sz. sorsjegyek; 2000—2000 frtot nyertek: a 2680 sor 10 sz. és 57 sz. sorsjegyek; 1500—1500 frtot nyertek: a 2739 sor 78 sz. és a 3402 sor 65 sz. sorsjegyek.

Reich Jenő s Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

B u d a p e s t, szeptember 1.

Buza őszre	8.36
Buza tavaszra	8.38
Uj tengeri	4.49
Tengeri augusztusra	5.18
Rozs őszre	6.68
Zab őszre	5.34

Értéktőzsde.

Az irányzat nyugodt.

B u d a p e s t, szeptember 1.

Salgótarjáni	620.—
Wggon-kölesön	244.—
Villamos vasut	255.50
Osztrák hitel	359.80
Magyar hitel	395.75
Allamvasut	357.—
Déli vasut	78.—
Rimamurányi	252.75
Magyar jelzalog	250.25
Magyar leszámítoló	262.50

Iparbank	104.25
Budapest közuti	384.—
Kereskedelmi	1435.87

B é c s, szeptember 1.

Az irányzat szilárd.

Osztr. hitel	359.87
Magyar hitel	394.75
Allamvasut	357.25
Birodalmi márka	58.85

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsden 1898. szeptember 1-én

Magyar aranyjárdék 4%	120.85
Magyar koronajárdék	98.50
Magyar vasuti kölesön aranyban 4 ¹ / ₁₀ %	119.25
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2 ¹ / ₁₀ %	100.50
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	96.70
Italmérsi jog megváltási kötvény	100.40
Horvát-szlavón földterhermentesítési kötvény	97.25
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölesön	161.—
Tiszabábalyozói és szegedi sorsjegyek kölesön	140.75
Osztrák járadék papírban	101.65
Osztrák járadék ezüstben	101.45
Osztrák járadék aranyban	121.50
Osztrák korona járadék	101.25
1860. Osztrák államsorsjegyek	140.75
Osztrák magyar bankrészevény	910.—
Magyar hitelbankrészevény	395.50
Osztrák hitelintézeti részevény	359.75
Páris vista	356.—
Német birodalmi márka	58.80
London vista	120.07 ¹ / ₂
Páris vista	47.55
20 márkás arany	11.76

SZERKESZTŐI POSTA

K. E. Uj-Kigyós. Megkaptuk a kéziratot, de a lapunkban megjelent cikk és az A—ny-ban közölt részletes nyilatkozat után feleslegesnek tartjuk visszatérni ismét a dologra. Üdvözet.

B. Gy. Helyben. A vizpocseklás meggátlására tett helytelen intézkedésről elégszer, nyíltan írtunk lapunkban. Tudtunkkal nem merült fel újabb mozzanat ez ügyben, hogy ismét vissza kellene térünk e dologra. Ezen kívül nem értünk egyet abban a tekintetben, hogy mi is helyteleniténénk a vízvezetéknek fürdőszobák és más helyekre történt

bevezetését. Bár minden háznak minden zugába be lehetne vezetni azt. Végül oly éles e közlemény hangja a főmérnök ellen (akit pedig mi is ritkán szoktunk — dicsérni), hogy csak a nyílttérben adhatnánk annak helyet.

Deér A reklamált tárczát megkaptuk, de akkor nem voltam itthonn. — azóta pedig nem volt időm átolvasni. Üdvözet.

NAGYVÁRADI SZINKÖR.

Évadbérlet 119. szám.

Kisbérlet 117. szám

Páratlan.

Páratlan.

Ma pénteken, 1898 szeptember 2-án

a kolozsvári országos nemzeti színház személyzetével:

A kék asszony.

Operette 3 felvonásban. Írták: Liorat és M. Ordonneau.

Személyek:

De la Hou-ette, báró	Vendrei Ferencz
Jolland, neje	Székely Irén
Canteleu, fogadós	Leővey Leo
Pigeonné, fogadósne	Váradiné
Pierre, halászlégény, umokaöcsese	Kassai K.
Teréz, Canteleu huga	Perényi Margit
Mirasol, esendörkapitány	Pataki Béla
Mathurine, osztrigás kofa	K. Árpási Kata
Mariole, cseléd Canteleunél	Lányi Edith
Julia	Miklósi Margit
Bertha) cseléd leányok	Perényi Anna
Germaine)	Kövi K.

Kezdeté 7, vége 10 órakor.

Holnap, szombaton:

uj díszletekkel és jelmezekkel, kilenczedszer

A gésák

vagy: Egy japán theaház története.

Enekes játék 3 felvonásban.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

ISKOLAI-KÖNYVEK.

Az összes elemi-, polgári- és középiskolákban szükséges

TANKÖNYVEK

valamint mindennemű

író- és rajz-szerek, térképek, földgömbök

a legjutányosabb árak és legpontosabb kiszolgálás mellett kaphatók

LASZKY ÁRMIN

Modern Antiquarium, könyv-, zenemű-, papir-, író- és rajz-szer nagykereskedésében

Fő-üzlet:
Kossuth Lajos-utca.

NAGYVÁRAD,

Fiók-üzlet:
Olaszi, Fő-utca (Oláry-ház).

Tankönyv-jegyzék ingyen.

Használt iskolakönyvek kaphatók.

ISKOLA-KÖNYVEK BEKÖTÉSE JUTÁNYOS ÁRAK MELLETT.